

EU:n ja Ukrainan assosiaatiosopimuksen mukaisia kaupan myönnytyksiä täydentävästä kaupan väliaikaisesta vapauttamisesta annetun asetuksen voimassaolon jatkaminen

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio antoi 31.1.2024 Euroopan parlamentille ja neuvostolle ehdotuksen Ukrainalle kesäkuussa 2023 myönnettyjen EU:n yksipuolisten, määräaikaisten tullietuuksien jatkamisesta 6.6.2024 vuodella eteenpäin.

Komission ehdotusta on käsitelty neuvoston kauppapoliittisen komitean kokouksissa alkukevästä 2024. Komission ehdotusta käsiteltiin Coreper II -kokouksessa 21.2., jolloin neuvosto hyväksyi ehdotuksen muutoksitta ja antoi mandaatin komissiolle neuvotella esityksestä Euroopan parlamentin (EP) kanssa.

Euroopan parlamentin kansainvälisen kaupan valiokunta INTA hyväksyi komission alkuperäisen ehdotuksen ilman muutoksia 7.3. Ehdotuksesta äänestettiin Euroopan parlamentin (EP) täysistunnossa 13.3., jolloin EP teki muutosehdotuksia komission ehdotukseen. Aiheesta käytiin kolmikantaneuvottelut 19.3., jossa osa EP:n muutoksista hyväksyttiin.

Osa jäsenmaista halusi muuttaa kompromissiehdotusta vielä kolmikantaneuvottelujen jälkeen, minkä vuoksi puheenjohtajamaa laati uuden kompromissiehdotuksen. Tämä ehdotus hyväksyttiin Coreper II:ssa 27.3. Ehdotuksesta käydään uudet kolmikantaneuvottelut 8.4., minkä jälkeen INTA:n on määrä käsitellä päätösluonnosta 9.4. ja EP:n täysistunnon äänestää 10.4. Lopullinen ehdotus vaatii vielä neuvoston hyväksynnän Coreperissa ja ministerineuvostossa.

Suomen kanta

Suomi tukee määräaikaisten kauppaetuuksien myöntämisen jatkamista. Kauppaetuuksien myöntämisellä poistetaan assosiaatiosopimuksen mukaiset tullit Ukrainan EU:iin suuntautuvalta vienniltä maataloustuotteissa. Etuudet ovat voimassa yhden vuoden päätöksen hyväksymisestä. Kauppaetuuksien myöntämisellä autetaan sodan runtelemaa Ukrainaa vakauttamaan paremmin talouttaan.

Suomi korostaa, että EU:n vahvaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukea ja pelastuspalveluapua Ukrainalle sekä humanitaarista apua Ukrainaan tulee jatkaa ja

lisätä. Kauppapoliittinen tuki täydentää Suomen Ukrainalle myöntämää kehitysyhteistyötukea, materiaalista hätäapua ja puolustusmateriaalitukea sekä Ukrainaan annettua humanitaarista apua.

Suomi tuomitsee jyrkästi Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan, joka on räikeä kansainvälisen oikeuden loukkaus. Suomi tukee vankasti Ukrainan itsenäisyyttä, suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta. Suomi vastaa Venäjän toimiin osana Euroopan unionia.

Pääasiallinen sisältö

Euroopan komissio antoi 31.1.2024 Euroopan unionin neuvostolle ja Euroopan parlamentille ehdotuksen Ukrainalle alkujaan 6.6.2022 myönnettyjen ja 6.6.2023 vuodella jatkettujen EU:n yksipuolisten, määräaikaisten tullietuuksien jatkamisesta vuodella eteenpäin 6.6.2024 alkaen. Etuuksilla poistetaan assosiaatiosopimuksen mukaiset tuontitullit ukrainalaisilta maataloustuotteilta.

Tullien poisto toteutetaan EU:n ja Ukrainan väliseen assosiaatiosopimukseen kuuluvan vapaakauppasopimuksen (DCFTA) puitteissa. DCFTA:n mukaisesti teollisuustuotteiden tuontitullit putosivat seitsemän vuoden siirtymäajan päätyttyä nollaan kaikilta osin 1.1.2023, joten teollisuustuotteita ei ole ehdotuksessa huomioitu. Maataloustuotteiden osalta ehdotetaan jatkettavaksi 6.6.2024 vuoden määräajaksi annettua päätöstä tuontitullien soveltamatta jättämisestä. Voimassa olevalla päätöksellä on keskeytetty kaikkien asetettujen maataloustuotteita koskevien tullikiintiöiden soveltaminen ja sallimalla kiintiöiden puitteissa olevien tuotteiden tullivapaa tuonti. Myös hedelmiä koskevan tulohintajärjestelmän (Entry Price System, EPS) soveltamista ehdotetaan jatkettavaksi määräajaksi.

Polkumyyntitullien ja kaupan suojatoimien osalta ehdotetaan niin ikään jatkettavaksi aiempaa päätöstä vuodella eteenpäin. Polkumyyntitulleja Ukrainan osalta ei kerätä asetuksen voimassa ollessa (asetus 2016/1036, polkumyynnillä muista kuin Euroopan unionin jäsenvaltioista tapahtuvalta tuonnilta suojautumisesta). Myös voimassa olevia suojatoimia ei sovelleta Ukrainasta peräisin oleviin tuotteisiin (asetus 2015/478, tuontiin sovellettavasta yhteisestä järjestelmästä).

Asetuksen ehdotetaan olevan voimassa yhden vuoden, 5.6.2025 saakka. Asetukseen on sisällytetty suojalausekkeet, jotka mahdollistavat EU:n yksipuolisten kauppasuojien keskeyttämisen, mikäli tullien poistaminen aiheuttaa vakavia vaikeuksia unionin vastaavien tai suoraan kilpailevien tuotteiden markkinoille. Uuden päivitetyn asetusehdotuksen mukaan komissio valvoo jatkossa säännöllisesti kauppavirtoja ja niiden mahdollisia häiriöitä ja raportoi niistä jäsenmaille. Komissio valvoo erityisesti siipikarjan, kananmunien ja sokerin tuontimääriä. Komissio on velvoitettu tekemään rajoitustoimenpiteitä, jos tuontimäärät ylittävät vuosien 2022-2023 aritmeettisen keskiarvon. Tällä on haluttu vastata joidenkin jäsenmaiden huoliin Ukrainan lisääntyneestä maataloustuotteiden tuonnista EU:iin.

Euroopan parlamentti teki maaliskuun täysistuntokäsittelyssään kolme muutosesitystä komission alkuperäiseen asetusehdotukseen. Kaikki muutosehdotukset koskevat automaattisia suojalausekkeita. EP ehdotti suojalausekkeiden tuotekatteen laajentamista myös vehnään, ohraan, kauraan, maissiin ja hunajaan. EP ehdotti tuontimäärien viitekauden pidentämistä vuosiin 2021-2023. Lisäksi EP ehdotti, että suojalausekkeiden mukaisten tullikiintiöiden palauttamisen määräaika lyhenisi 14 päivään, kun komission alkuperäisessä ehdotuksessa se on 21 päivää. Neuvoston 27.3. hyväksymässä puheenjohtajan kompromissiehdotuksessa tuotekatetta laajennettiin ohraan, kauraan, maissiin, suurimoihin ja hunajaan, mutta ei vehnään, viitekausi pidennettiin kattamaan myös vuoden 2021 heinä-joulukuu ja tullikiintiöiden palauttamisen määräaika lyhennettiin 14 päivään.

Osa jäsenmaista on todennut ukrainalaisten maataloustuotteiden aiheuttaneen häiriöitä markkinoillaan ja asettanut Ukrainalle kansallisia tuontikieltoja. Komissio on etsinyt ratkaisuja markkinahäiriöihin puuttumiseksi suoraan kyseisten maiden kanssa eri EU-politiikan keinoin. Huhtikuussa 2023 viisi Ukrainan rajanaapuria asettivat yksipuolisia tuontirajoituksia osalle ukrainalaisista maataloustuotteista, perustelunaan maiden kokemat markkinahäiriöt. Komissio salli määräaikaiset tuontirajoitukset Ukrainan naapurimaille 15.9.2023 asti. Komission kieltäytyttyä tuontirajoitusjoustojen jatkamisesta, Puola, Slovakia ja Unkari ilmoittivat jatkavansa tuontirajoituksia yksipuolisesti. Vastauksena tähän, Ukraina haastoi kyseiset kolme maata WTO:n riitojenratkaisuun. Ukrainan avaama WTO-riita on korkean tason poliittinen kysymys, mutta WTO-prosessi ei ole edennyt. Markkinahäiriökiistaan on haettu ratkaisua Euroopan komission ja Ukrainan välisessä koordinaatioryhmässä, ja maiden välillä bilateraalisti. Ukraina on tuottanut tilanteen ratkaisuehdotukseksi toimintasuunnitelman, jossa se ehdotti vientilisenssijärjestelmän luomista. Sillä valvottaisiin, minne maataloustuotteet päätyvät. Vientilisenssijärjestelmän käyttöönnotosta ei ole Ukrainan, sen rajanaapureiden ja komission välillä päästy yksimielisyyteen.

Venäjän laajamittainen hyökkäys Ukrainaan alkoi 24.2.2022. Venäjän hyökkäyssota rikkoo räikeästi kansainvälistä oikeutta ja Ukrainan suvereniteettia.

Sodan monia vaikutuksia Ukrainan talouteen on vaikeaa laskea tarkasti, sillä normaalia tilastotietoa ei ole saatavilla. Vuoden 2022 aikana Ukrainan BKT laski 29 %, mutta 2023 kasvoi viitisen prosenttia. Sota on aiheuttanut huomattavia tuhoja. Vuodenvaihteessa julkaistun Maailmanpankin, Euroopan komission ja Ukrainan hallituksen arvion mukaan sodan suorien tuhojen kustannukset ovat 152 miljardia US dollaria ja jälleenrakennuksen kustannukset pidemmällä aikavälillä ovat lähes 500 miljardia US dollaria.

Euroopan unionin ja jäsenmaiden yhteenlaskettu tuki Ukrainaan on 88 miljardia euroa. Summasta 43,4 miljardia euroa on tukea Ukrainan talouden ja yhteiskunnan kestävyydelle. EU on tukenut Ukrainaa myös mm. humanitaarisen avun, EIP:n lainoituksen, budjettituen, ulkosuhderahoituksen NDICI-välineen ja EU:n

pelastuspalvelumekanismien kautta. Eurooppa-neuvosto hyväksyi 1.1.2024 enintään 50 miljardin euron suuruisen Ukraina-tukivälineen perustamisesta vuosille 2024-2027 Ukrainan jälleenrakentamisen ja uudistamisen tueksi.

EU:n perustamien solidaarisuuskaistojen (Ukraine Solidarity Lanes) kautta tuodaan maa- ja sisävesikuljetuksina Ukrainasta Eurooppaan viljaa ja muita maataloustuotteita. Tavoitteena on auttaa Ukrainaa saamaan toimitettua viljaa solidaarisuuskaistojen kautta myös maailmanmarkkinoille. EU:n mukaan aloitteen kautta on viety jo yli 60 miljoonaa tonnia viljaa ja elintarvikkeita.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentissa vastuuvaliokuntana toimii kansainvälisen kaupan valiokunta INTA.

INTA hyväksyi komission alkuperäisen ehdotuksen ilman muutoksia 7.3. Ehdotuksesta äänestettiin Euroopan parlamentin täysistunnossa 13.3., jossa parlamentti teki muutosehdotuksia komission alkuperäiseen ehdotukseen. Ehdotuksesta käytiin kolmikantaneuvottelut 19.3., jossa saavutetun kompromissiesityksen INTA hyväksyi 20.3. Puheenjohtajamaan uutta kompromissiehdotusta käsitellään kolmikantaneuvotteluissa 8.4. INTA:n on määrä käsitellä ehdotusta 9.4. ja Euroopan parlamentin täysistunnon äänestää ehdotuksen hyväksymisestä 10.4.

Kansallinen valmistelu

Asiaa on käsitelty kauppapoliittisessa jaostossa kevään 2024 aikana. E-jatkokirjettä on käsitelty ulkosuhdejaoston ja kauppapoliittisen jaoston kirjallisessa menettelyssä 8.-11.3.2024. Muuttuneen käsittelytilanteen jälkeen päivitetty E-jatkokirje on jaettu tiedoksi ulkosuhdejaostolle ja kauppapoliittiselle jaostolle.

Eduskuntakäsittely

Eduskunnalle on toimitettu valtioneuvoston kirjelmät E 64/2022 vp (17.5.2022) ja EJ 1/2023 vp (8.5.2023). Kirjelmät eivät aiheuttaneet toimenpiteitä.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Ehdotus, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus, Euroopan unionin ja Euroopan atomienergiayhteisön ja niiden jäsenvaltioiden sekä Ukrainan välisen assosiaatiosopimuksen mukaisesti ukrainalaisiin tuotteisiin sovellettavia kaupan myönnytyksiä täydentävästä kaupan väliaikaisesta vapauttamisesta.

COM(2024) 50 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Julia Lintunen, julia.lintunen@gov.fi, puh. 0295 350 581

Jussi Soini, jussi.soini@gov.fi, puh. 0295 350 580

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT (sopimus Euroopan unionin toiminnasta) 207(2) artikla (päätöksentekomääräenemmistöllä)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Asetus kuuluu kauppapolitiikan alaan ja siten unionin yksinomaiseen toimivaltaan. Valtioneuvoston arvion mukaan asetus ei sisällä Ahvenanmaan toimivaltaan kuuluvia kysymyksiä.

Taloudelliset vaikutukset

Euroopan komissio ei ole tehnyt vaikuttavuusarviota.

Komissio on seurannut ja raportoinut Ukrainan tuontimääriä säännöllisesti neuvoston kauppapoliittiselle komitealle (TPC). Komission mukaan kauppahelpotuksilla on ollut se vaikutus, jota toivottiinkin, eli Ukrainan viennin tukeminen.

Etuudet täydentävät EU:n Ukrainalle antamia muita tukitoimia. EU on Ukrainan tärkein vientimarkkina.

Komissio on arvioinut, että vuoden 2021 tuontilukujen pohjalta, EU menettää ehdotetulla päätöksellä tullituloja vuodessa 33 miljoonalla eurolla.

Maataloustuotteiden tuonti Ukrainasta Suomeen on ollut suhteellisen vähäistä, vuonna 2023 tuonnin arvo oli noin 15,2 miljoonaa euroa. Keskeisimmät tuontituotteet olivat öljysiemenet, hedelmät, juomat ja liha.